

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дегтяренко Т. Модель організації міжвідомчої допомоги аутичним дітям: від теорії до практики / Т. Дегтяренко, М. Гужва // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / ред. кол.: А. Сбруєва, М. Лазарев, О. Огієнко та ін. – Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка. – № 1 (45), 2015. – С. 52–65.
2. Колупаєва А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. Колупаєва, Л. Савчук ; МОН України, Ін-т спец. педагогіки. – К. : АТОПОЛ. – 2011. – 274 с.
3. Островська К. Аутизм: проблеми психологічної допомоги [навчальний посібник] / К. Островська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 110 с.
4. Почкун Ю. Вивчення досвіду застосування новітніх корекційних технологій у роботі з аутичними дітьми / Ю. Почкун // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Вип. 32. Ч. 2. : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – С. 78–83.
5. Скрипник Т. Феноменологія аутизму : [монографія] / Т. Скрипник. – К. : Фенікс, 2010. – 320 с.
6. Тарасун В. Концепція розвитку, навчання і соціалізації дітей з аутизмом : навч. посіб. для вищ. навч. заклад. / В. Тарасун, Г. Хворова; за наук. ред. Тарасун В. – К. : Наук. світ, 2004. – 100 с. – Бібліогр. : С. 92–96.
7. Хворова Г. Індивідуальний супровід розвитку аутичної дитини – нова технологія педагогічної корекції аутизму / Г. Хворова // Дефектологія. – 2005. – № 3. – С. 2–4.

УДК 378.147:811.111

КРЕАТИВНІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ВРОДЖЕНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Рибінська Ю.А., д. пед. н.,
професор, завідувач кафедри іноземної філології
Київський національний університет культури та мистецтв

Висвітлено особливості креативного навчання та його вплив на сформованість професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів. Описано результати дослідження і доведено ефективність креативної методики як чиннику розвитку вроджених здібностей студентів. Відзначено, що креативність притаманна всім студентам від народження. Формування професійної комунікативної підготовки здійснювалося на різних етапах реалізації педагогічної системи професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів під час упровадження авторської методики засобами креативного перекладу.

Ключові слова: креативність, професійна комунікативна компетентність, креативний переклад, професійна комунікативна підготовка, заняття з іноземної мови.

Освещены особенности креативного обучения и его влияние на сформированность профессиональной коммуникативной компетентности будущих филологов. Описаны результаты исследования и доказана эффективность креативной методики как фактора развития врожденных способностей студентов. Отмечено, что креативность присуща всем студентам от рождения. Формирование профессиональной коммуникативной подготовки осуществлялось на разных этапах реализации педагогической системы профессиональной коммуникативной компетентности будущих филологов во время внедрения авторской методики средствами креативного перевода.

Ключевые слова: креативность, профессиональная коммуникативная компетентность, креативный перевод, профессиональная коммуникативная подготовка, занятия по иностранному языку.

Rybinska Y.A. CREATIVITY IN THE CLASSROOM IN A FOREIGN LANGUAGE AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF INNATE ABILITIES OF STUDENTS

The specific of creative teaching and its influence on professional communicative competence formation of the future philologists is highlighted. The results of the research are shown and it is proved the effectiveness of the creative methods as the factor of students inborn abilities development. It is mentioned that creativity is suitable for students naturally from birth. The formation of the professional communicative competence of future philologists in time of authorized methodology by means of creative translation.

Key words: creativity, professional communicative competence, creative translation, professional communicative preparation, foreign language classes.

Постановка проблеми. Творчість є засобом, що змінює світ, людство і самого творця. Але специфіка творчості полягає в тому, що при її перебігові й результатах не відбувається відчуження особистості. Передусім це стосується креативності у музичній творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливість зв'язку творчості й особистості розкриває її як унікальний предмет психологічного вивчення. Ж. Піаже відносить цей талант до наших початкових здібностей, на протипагу йому, лінгвіст Н. Чомскі називає це вродженою здатністю мозку [10]. Ця проблема різноаспектно відображена в численних працях західних учених (З. Фройд, А. Адлер, К. Юнг, Е. Фромм, Е. Еріксон, Р. Кеттел, Г. Олнорт, Р. Асаджолі, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.), вітчизняних науковців (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Л. Божович, О. Асмолов, К. Альбуханова-Славська, Л. Анциферова, І. Кон, Г. Костюк, П. Чамата, В. Татенко, Т. Титаренко, М. Боришевський та ін.). В Україні вивчення феномена творчості пов'язують з іменами таких психологів, як О. Веселовський, С. Максименко, В. Моляко, А. Коваленко, В. Роменець, В. Рибалка, О. Кульчицька, В. Кліменко, О. Музика та ін. Ще Платон помітив, що пізнання починається з подиву. Але дивуватися можна чомусь несподіваному, і тоді сама ситуація стимулює наш інтелект. Можна знайти дивне й у тому, що видається повсякденним, і тоді з'являються, а точніше, виникають І. Ньютон, А. Ейнштейн, Л. Толстой або просто допитливі люди-новатори, без яких немислимий розвиток жодної галузі знань, виробництва, культури [2, с. 23].

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в дослідженні особливості створення креативного середовища на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Латинське слово "creatio" (витвір) або "creare" (створювати, творити) стало коренем слова «креативність» і означає «творча сила». Одним із піонерів дослідження сучасної креативності вважається Дж. Гілфорд, який у 1949 р. став президентом Американської асоціації психологів й інтенсивно займався не тільки інтелектом людини, але й креативністю. Він працював над визначенням креативності й можливістю її виміру. Інші впливові вчені, як, наприклад, Е. де Боно, почали дослідження креативності наприкінці 1950-х рр. У ті часи, коли вважалося, що проблеми можуть вирішуватися тільки в результаті мислення за чітко встановленими схемами, Дж. Гілфорд дійшов висновку, що ключ до знаходження нових ідей полягає в тому,

щоб залишити вже відомі шляхи мислення. Дж. Гілфорд називає це мислення «дивергентним» і вимагає стрибкоподібної, різнобічно відкритої дії, що охоплює кілька тем підходу. Е. де Боно теж виступає за «поперечне мислення», охоплення нових перспектив і прийняття ідей, що видаються «немислими». Він називає таке мислення «латеральним».

Обидва вчені роблять висновок, що людина, яка креативно мислить:

- думає у всіх напрямках;
- збирає ідеї, що охоплюють різні теми;
- відмовляється від поспішної самокритики;
- ставить під сумнів навіть те, що випробуване часом;
- допускає всі ідеї – навіть ті, які видаються божевільними й нездійсненними.

Починаючи з ранніх робіт Е. де Боно, Дж. Гілфорда й інших учених, креативність дійсно стає явищем, якому можна дати визначення, знайти вимір й на яке можна впливати. Завдяки ідеям піонерів учення про креативність і новим дослідженням креативності це поняття можна трактувати у такий спосіб: «Креативність – це якість людини, спрямована на створення нових рішень для відомих або нових завдань (продуктивна креативність) і створення нових оригінальних ідей (експресивна креативність). Нове рішення може при цьому виникнути з того, що вже існуючі компоненти або розташовуються по-новому, або одержують нову оригінальну структуру» [5].

Аналіз науково-психологічної літератури з проблем дослідження змісту творчої діяльності особистості дозволяє наголосити на необхідності певного розмежування понять «творчість» і «креативність» відповідно до їх семантики. Термінолексми «творчість» і «креативність» нерідко тлумачаться як ідентичні за змістом. Однак, проаналізувавши етимологію цих слів, їх первинне семантичне навантаження, вчені дійшли висновку, що для об'єктивності необхідно розрізнити їх. Доцільно використовувати термін «креативність» не лише тому, що він є більш адекватним процесові вивчення іноземної мови, але й тому, що зміст його мотивується такими ознаками, як гнучкість, варіативність, оригінальність.

Семантика поняття «креативність», очевидно, зумовлена етнопсихолінгвістичними особливостями англомовного народу, звідки запозичено цей термін. Психолінгвісти стверджують, що кожна нація в одне й те саме поняття вкладає різний зміст. У результаті теоретичного аналізу виявлено, що одна з основних відмінностей термінолексми «творчість» і «креативність» полягає в тому,

що поняття «творчість» передбачає процес розкриття виняткових здібностей, таланту, найчастіше у мистецькій, науковій діяльності. Натомість, «креативність» не завжди співвідноситься з проявами таланту в певній сфері діяльності, а скоріше, характеризує можливість повноцінної реалізації особистості у всіх сферах життєдіяльності.

Відомо, що творчість розуміли як процес розгортання людської діяльності, успішність якої оцінювалася матеріальним результатом. В англійських націях визначилась інша система цінностей, втілених у суспільну ідеологію. Тому в основу терміна «креативність» покладено слово "The Creator" (Творець, Бог, який створив Всесвіт і вдихнув життя у всі істоти). Дії Бога є креативними. До того ж, слово "creature" має спільну основу зі словом "creative" (креативний) і перекладається як "будь-яка жива істота" [1, с. 174]. Такий переклад свідчить про наявність у кожної людини, яка живе і думає, креативного потенціалу, незалежно від того, чи створює вона матеріальні цінності, бажані для суспільства.

Якщо ми дійсно прагнемо, щоб наші діти стали більш людьми, щоб вони актуалізували все, закладене в них, стає зрозуміло, що єдиним способом навчання, який хоч якось намагається наблизитися до досягнення цих цілей, є навчання через творчість. У такому разі вчений розмірковує про навчання через творчість не тому, що воно має певні досягнення, а тому, що воно, за правильної постановки питання, може стати альтернативою усім іншим видам навчання.

Креативність розглядалася як особистісна категорія акмеології [3]. Акмеологія (від грецького *акме* – вершина і *logos* – вчення, пізнання) – наука, що вивчає психологічні закономірності періоду зрілості людини та досягнення нею вершин творчої діяльності, самореалізації, а також тенденції розвитку творчого потенціалу та індивідуальності особистості [7, с. 14]. Уперше поняття акмеології було введено М. Рибниковим. Як зазначає Н. Кузьміна, основним завданням акмеології є надання суб'єкту діяльності знань і технологій, які забезпечують формування професійно-творчого мислення цього суб'єкта, підносять його на рівень професіонала «акме». У спеціальній науковій літературі креативність найчастіше визначається як процес діяльності, результатом якого є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей. У той самий час креативністю є здатність людини створювати з наявного матеріалу дійсності на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу нову реальність, що задовольняє різноманітні суспільні та особисті потреби.

Головною у творчості є не зовнішня активність, а внутрішня – акт створення «ідеалу», образу світу, де проблема відчуження людини й довкілля дозволена. Зовнішня активність є лише експлікацією продуктів внутрішнього акту. Помітно те, що версія неособистісного джерела творчого акту проходить через простори, епохи й культури. Й. Бродський писав: "Поет, повторюю, є засіб існування мови. Того, що пише вірш, однак пише його не тому, що він розраховує на посмертну славу, хоча часто й сподівається, що вірш його переживе, нехай ненадовго. Той, хто пише вірш, пише його тому, що мова йому підказує або просто диктує наступний рядок. Починаючи вірш, поет, як правило, не знає, чим він завершиться, і часом дуже дивується тому, що вийшло, тому що часто виходить краще, ніж він припускав, часто думка заходить далі, аніж він розраховував. Це і є той момент, коли майбутнє мови втручається в сьогодення. Той, хто пише вірш, пише його насамперед тому, що віршування – колосальний прискорювач свідомості, мислення, світогляду. Випробувавши це прискорення один раз, людина уже не в змозі відмовитися від повторення цього досвіду, вона впадає в залежність від цього процесу, як впадає в залежність від наркотиків і алкоголю. Людину, що перебуває в подібній залежності від мови, я вважаю, і називають поетом" [8, с. 94].

У наукових дослідженнях творчості поширюється думка про те, що здатність до творчості не є винятковим явищем, властивим лише видатним діячам науки, техніки й культури. Навпаки, ця здатність тією чи іншою мірою характеризує всіх людей, крім того, її можна виявити, стимулювати та розвивати цілеспрямованими заходами, підвищуючи ефективність продуктивної діяльності людини у виробництві, техніці, мистецтві, політиці, економіці, педагогіці тощо, використовуючи творчий потенціал на користь самої людини та суспільства. О. Рубанець стверджує: «Творчість природи і творчість людини різняться ставленням до часу: природа створює сьогодення, людей створює майбутнє. Але іноді нам здається, начебто природа – це життя на стороні – колись була нашим особистим життям і якось вийшла з нас, і що поезія є розумінням колишньої єдності. Поезія і є містком між нашим першим людським світом і тим іншим світом природи» [11, с. 165].

Отже, зародження, зростання й визрівання креативної психічної системи, на відміну від конструювання, яке поєднує старе й відоме, є новим принципом дій творчої людини. Тому творчість – процес, у результаті якого виникає оригінальний продукт, об'ек-

тивно цінний і самодостатній. Творчість виявляється в тому, що людина стає здатною робити відкриття, винаходи і створювати художні образи, засоби проникнення у природу творчості.

За словами В. Клименка [9, с. 205], основні властивості механізму творчості полягають у тому, що він:

– не є елітарним психічним явищем й існує в кожній практично здоровій людині, активізується внутрішніми спонуками, які й розгортають генетичну інформацію, записану в ряді поколінь;

– має складові, які виникають гетерохронно – неодноразово – і розвиваються різними темпами;

– не має віку; перебуває в різних станах: у «сплячому режимі», вимикається з активності втому й перевтомою; а в оптимальному енергетичному стані людини – незалежно від віку – прокидається для творчості;

– забезпечує те, що вищу насолоду, нахнення від дій людина переживає не від результату роботи, а від процесу відкриттів, винаходів та створення образів, за допомогою яких створюються матеріальні предмети, знакові системи: наукові думки, художні образи тощо;

– утворюється, об'єднуючи складові в єдине ціле, і працює самостійно, коли всі складові пропорційно розвинені і взаємно підсилюють одна одну;

– розвивається в процесах самоподолання й самоздійснення людини – втілення задуманих образів, пережитих почуттів та думок у матеріальні конструкції;

– є механізмом універсальним; йому байдуже, який матеріал він перетворює: учора – математику, сьогодні – літературу, завтра – біологію; на «вході» – дисгармонія (психологічна задача – згусток потенційної енергії та інформації), на «виході» – розв'язана задача – створена гармонійна предметність;

– пластичний та водночас ламкий, здатний чутливо реагувати на деструкції соціуму і розпадатися на складові.

Гене́за механізму творчості – діахронічна із гетерохронним (неодноразовим) дозріванням окремих функціональних складових із різними темпами розвитку. Креативна психічна система або механізм творчості утворюється за життя синтезом мислення, почуттів та уяви – складових психіки й тіла (соми) – психомоторики й енергопотенціалу.

Висновки з проведеного дослідження.

Така особливість особистості, як здатність до творчості, спонукає її до створення нового, прийняття оригінальних ідей і рішень. На думку багатьох учених, система креативного навчання спрямована на самовдосконалення, індивідуально-інтелектуальний

розвиток суб'єкта навчальної діяльності, що загалом підвищує рівень навчально-виховного процесу.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів, зумовлених проблемою креативності на заняттях з іноземної мови як фактору розвитку вроджених здібностей студентів. У процесі наукового пошуку визначено нові проблемні позиції, що потребують подальшого вивчення, як-от: дослідження можливих шляхів інтенсифікації навчальної іншомовної діяльності студентів за допомогою креативних перекладів, екстраполяції креативної методики на інші іноземні мови, формування системи вивчення іншомовних комунікативних стратегій майбутнього філолога.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Айрапетян Д. Закономерности развития креативности и проявления личностных особенностей : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Д. Айрапетян. – Ереван, 2007. – 21 с.
2. Блинов Ю. Продуктивная роль памяти у формирования колористической модели объекта восприятия : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 09.00.01 «Онтология, гносеология, феноменология» / Ю. Блинов ; Харківський ун-т внутр. справ. – Х., 2000. – 18 с.
3. Буш Г. Диалогика и творчество / Г. Буш. – Рига : Авотс, 1985. – 318 с.
4. Гинзбург М. Исследование некоторых мотивационных компонентов интеллектуальной инициативы : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / М. Гинзбург. – М., 1977. – 13 с.
5. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта // Психология мышления / под ред. А. Матюшкина. – М : Прогресс, 1965. – С. 232–235.
6. Демченко О. Реализация метода проектов у организации самостоятельной исследовательской работы : (на прикладе вивчення іноземної мови у вищому юридичному навчальному закладі) / О. Демченко // Рідна школа. – 2006. – № 10. – С. 46–48.
7. Думцев В. Идея философии П. Юркевича (феноменологический анализ творчества) : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.05 «История философии» / В. Думцев; Київський держ. технічний ун-т будівництва і архітектури. – К., 1998. – 154 с.
8. Зильберман Д. Генезис значения в философии индивидуизма [Текст] / Д. Зильберман ; РАН, Институт философии. – М. : Эдиториал УРСС, 1998. – 447 с.
9. Клименко В. Психология творчества: навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закладів] / В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
10. Мусаева В. О роли контекста в распознавании значения многозначных терминов / В. Мусаева // Профессиональная направленность обучения иностранному языку и ее роль в подготовке инженерных кадров: сб. науч. трудов / под ред. В. Мусаевой. – Ташкент: Ташкент. политехн. ин-т, 1990. – 110 с.
17. Рубанець О. Системні прояви когнітивності в еволюції науки : дис. ... д-ра филос. наук : 09.00.02 «Діалектика і методологія пізнання» / О. Рубанець ; Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2008. – 434 с.